

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
lukiouudistus@minedu.fi

Lausuntopyyntö OKM/41/010/2017 24.1.2018

Lopullinen lukiolakilausunto

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt muun muassa Opetushallituksen lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. Opetushallitus esittää lausuntonaan seuraavaa:

1. Yleistä lukiouudistuksesta

Luonnos hallituksen esitykseksi koskee lukiolain kokonaisuudistusta. Esityksen valmisteluaikataulu on ollut lyhyt ja esitys on tehty pääosin virkamiestyönä, mikä on voinut vaikuttaa uudistuksen laajuuteen. Esitys sisältää uusia mahdollisuuksia lukiokoulutuksen toteuttamiseen, niiden toteuttaminen on kuitenkin pitkälti koulutuksen järjestäjän harkinnassa.

Lukiokoulutuksen uudistamisen lähtökohtana on lisätä lukion vetovoimaa yleissivistävänä koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja parantaa oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkeasteelle. Esityksessä korostuva lukion tehtävän laaja-alaisuus ja opintojen nykyisenlaajuinen pakollisuus tukevat lukiokoulutuksen säilymistä yleissivistävänä koulutusmuotona. Opiskelijalla olisi oikeus saada opetusta, ja opintojen suunnitelmallisuutta tukemaan laadittaisiin jokaiselle henkilökohtainen opintosuunnitelma. Lakiluonnoksessa otetaan huomioon opiskelijan mahdollinen tuen tarve aikaisempaa monipuolisemmin.

Laaja-alainen yleissivistys ja akateemiset taidot ovat tulevaisuustaitoja. Tiedon hallinta, ajattelun taidot ja geneerinen osaaminen antavat keskeistä perustaa oppimiselle. Kansainvälistynyt ja kulttuurisesti aiempaa moninaisempi yhteiskunta asettaa uudenlaisia vaatimuksia osaamiselle. Nyky-yhteiskunnassa tarvitaan erityisesti vuorovaikutus-, ongelmanratkaisu- ja teknologiataitoja, monilukutaitoa, kriittistä ajattelua ja luovuutta. Yksilön hyvän elämän edellytyksiin kuuluvat myös esteettinen ja eettinen osaaminen, itsetuntemus sekä yleinen elämän- ja arjenhallinta.

Yhteiskunnassa pyritään tietoon perustuvaan päätöksentekoon. Lukiokoulutuksen oppiainejakoisuus on perustunut siihen, että kulttuurinen todellisuutemme ja eurooppalainen sivistyspohjamme rakentuu erilaisista tieteistä, taiteista ja filosofiasta. Yliopistokoulutuksessa on yleisenä kansainvälisenä lähtökohtana, että yliopistoissa tehdään tutkimusta ja annetaan

opetusta eri tieteenaloilla. Myös tieteidenvälisen tutkimuksen lähtökohtana ovat eri tieteenalat. Eri tieteenalojen teorioiden syvällistä hallintaa tarvitaan pohdittaessa niiden integroimista tieteidenvälisissä tutkimushankkeissa. Lukiokoulutuksen tulee myös tulevaisuudessa antaa opiskelijoille riittävä perusta yliopisto-opinnoille eri tieteissä ja taiteissa.

Lukiouudistuksessa pyritään oppiainerajat ylittävän osaamisen kehittämiseen, mikä tukee osaltaan ilmiöiden yhteyksien hahmottamista ja ymmärtämistä. Samalla on varmistettava, että opiskelijoilla on jatkossakin mahdollisuus saavuttaa hyvä osaaminen eri tiedonaloilla. Lukio-opintojen tulee myös kehittää opiskelijoiden taitoa perustella näkemyksiään ja toimia yhdessä osaamistaan jakaen.

Uudella lukiolailla halutaan turvata myös se, että opiskelijat voivat lukio-opintojen aikana kehittää sellaista laaja-alaista osaamista, joka tarkoittaisi lähinnä tällä hetkellä aihekokonaisuuksissa kuvattujen yleisten tietojen ja taitojen kaltaista osaamista. Perusteluiden sivulla 27 todetaan, että lukiokoulutuksen tulisi "edistää myös oppiaineiden keskeisistä sisällöistä riippumattoman laaja-alaisen osaamisen kehittymistä lukio-opintojen aikana." Tällä hetkellä perusopetuksessa laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on integroitu osaksi oppiaineiden tavoitteita. Opetushallitus toteaa, että myös lukiokoulutuksessa laaja-alainen osaaminen voitaisiin kytkeä osaksi tiedon- ja taidonalojen osaamista. Opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuuksia kehittää esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologian osaamistaan matematiikassa, kielissä, taide- ja taitoaineissa jne. aina sen mukaan kuin se on tiedon- ja taidonalan näkökulmasta mielekästä.

Lakiesitys sisältää useita tärkeitä näkökulmia kokonaisvaltaisesti opiskelijan oppimisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Esitys sisältää parannuksia ohjauksen saatavuudelle, erityisesti ilman jatko-opiskelupaikkaa jääneiden ja lukiokoulutuksen keskeyttävien osalta, mikä tukee myös mm. ohjaamojen ja etsivän nuorisotyön tekemää työtä. Perusteluissa nousee esille se, että laki merkitsisi keskimäärin 45 min enemmän henkilökohtaista ohjausta kullekin opiskelijalle lukuvuodessa. Opiskelijoiden kannalta tämä on tärkeää. Esitys tuo paineita koulutuksen järjestäjille ohjauksen resurssien riittävästä varmistamisesta.

Suomen koulutuksen menestyksen ja maineen vuoksi Suomeen kohdistuu koulutusvientikysyntää kaikille koulutusasteille. Opettajakoulutuksen rinnalle varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kysyntä kohdistuu mm. opetussuunnitelmien kehittämiseen ja kokonaisten koulukonseptien vientiin ulkomaille. Lainsäädännön esteitä on purettu eri koulutusasteilta koulutusviennin tiekartan (OKM 2016) suuntaviivojen pohjalta. Ammatillisen koulutuksen ensimmäiset tutkintokoulutuksen toteutukset on myyty maailmalle ja ammatillisen koulutuksen reformin myötä koulutusviennin lainsäädännön esteet on purettu. Korkea-asteen tutkintokoulutuksen vienti on mahdollistunut lukukausimaksujen (EU-, ETA-maiden ulkopuoliset opiskelijat) myötä. Lukiokoulutukseen (ml. ylioppilastutkinto) kohdistuu kansainvälistä kysyntää, ja siten lukiolain uudistuksen yhteydessä on koulutusviennin mahdollisuudet syytä huomioida.

Kansainvälinen koulutusvientikysyntä kohdistuu yhä enemmän saman ostavan asiakkaan haluun toteuttaa suomalaistyyppisesti opiskelijan koko opintopolun malleja (so. varhaiskasvatus, perusopetus sekä lukio- ja/tai ammatillinen koulutus

sekä korkea-asteen koulutus). Kokonaistarjonnan näkökulmasta Suomessa tarvitaan lukiokoulutuksen ja tulevaisuudessa myös ylioppilastutkinnon koulutusviennin lainsäädännön avaamista. Suositeltava etenemismalli on lukiokoulutuksen (valmistava- ja lukiokoulutus) koulutusviennin kehittäminen kokeilujen kautta. Ylioppilastutkinnon suorittamista esim. englannin kielellä tulisi uudelleen kokeilla.

Esityksessä ehdotetaan (poiketen Gaudeamus Igitur -työryhmän esityksestä) rajoituksetonta uusimisoikeutta ylioppilastutkinnon suorittaneille, mikä tukisi 2020 lähtien sovellettavaa korkeakoulujen opiskelijavalintajärjestelmää.

2. Yksityiskohtaisia huomioita lakiehdotuksiin

2.1. Lukiolaki

1 § Soveltamisala

Yleissivistävän lukiokoulutuksen asemaa koulutusjärjestelmässä selkeyttäisi, että sen edelleen säädettäisiin perustuvan perusopetuksen oppimäärään. Asia mainitaan lakiluonnoksen perusteluissa, mutta ei lakiluonnoksessa.

Kun ylioppilastutkinto ei sisälly ehdotuksessa lukiokoulutuksen oppimäärään, Opetushallitus esittää, että 1 §:n 2 momentin ensimmäinen virke muutetaan seuraavasti: "Lukiokoulutuksen päätteeksi *toimeenpannaan* ylioppilastutkinto".

2 § Lukiokoulutuksen tarkoitus

Säännöksen otsikko pitäisi olla Lukiokoulutuksen tarkoitus *ja tavoitteet*, joka kuvaa paremmin säännöksen sisältöä.

Nykyisessä lukiolaissa koulutuksen tavoitteena on antaa "tarpeellisia tietoja ja taitoja", mutta lakiehdotuksessa tarkoituksena on antaa vain "tarpeellisia valmiuksia". Myös *tiedot ja taidot* olisi mainittava edelleen lukiokoulutuksen tavoitteena. Lakiehdotuksessa korostetaan muutoin vahvan yleissivistyksen tarjoamisen tärkeyttä. Ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta annettavan lakiluonnoksen 1 §:ään sisältyvät muun muassa opetussuunnitelman mukaisten tietojen ja taitojen saavuttaminen. Myös laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017, 2 §) mainitaan tarpeelliset tiedot ja taidot.

Lisäksi tavoitteista puuttuu painotus *sosiaalisten taitojen vahvistumiseen*. Laissa on lukuisia määrä kieltoja ja käyttäytymiseen liittyviä kohtia, mutta ei ihmisenä kasvun myönteistä painotusta. Sosiaaliset taidot ovat tässä kasvun iässä edelleen tärkeitä.

Käytetty valmius-termi on monimerkityksinen eikä se ole tässä riittävä. Mikäli painotetaan vain valmiuksia, tulee kuva siitä, että ainoa tarkoitus on tukea jatko-opintoihin pääsyä. Tietojen ja taitojen lisäksi tavoitteena tulee olla *osaamisen ja kyvykkyyden lisääminen*.

Lakiluonnoksen lukiokoulutuksen tarkoituksena on nykyisen lain mukaisesti tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi. Ilmaisuuksena "hyvä ihminen" on pulmallinen ja se voidaan käsittää monella eri tavalla arvomaailmasta riippuen. Sen sijaan lukiokoulutuksen tarkoituksena on lisätä opiskelijan edellytyksiä hyvään elämään.

3 § Koulutuksen järjestäjät

Lukiolakiin tulisi tarkentaa nykyiseen tapaan, että lukiokoulutuksen järjestämislupaan sisältyy samalla lupa järjestää *lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta*. Kun lukiokoulutukseen valmistava koulutus ei ole lukiokoulutusta, tämä on tarpeellinen tarkennus lakiin, vaikka se perusteluissa mainitaankin.

4 § Koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytykset

5 § Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Lakiluonnoksen 4 §:ssä järjestämisluvan edellytyksenä on koulutustarve. Koulutuksen tarpeellisuutta on perinteisesti tarkasteltu sekä koulutustarpeen että sivistystarpeen näkökulmasta. Säännöksessä pitäisi puhua koulutustarpeen sijaan nykyisen lukiolain tapaan *koulutuksen tarpeellisuudesta*, jolloin se käsittäisi edelleen molemmat näkökulmat.

Säännöksessä koulutuksen tarpeellisuus on määritelty aikaisemmasta poiketen valtakunnalliseksi tai alueelliseksi. Alueellisuutta ei ole määritelty tarkemmin. Koulutuksen tarpeellisuutta arvioitaessa ja lukiokoulutuksen saavutettavuutta turvattaessa valtakunnallinen tai alueellinen koulutustarve voi olla haasteellinen kriteeri sekä usean lukion paikkakunnilla että haja-asutusalueiden taajamissa. Opetushallitus katsoo, että koulutuksen tarve voi valtakunnallisen ja alueellisen tarpeen lisäksi olla myös *paikallinen*. Tämä tulisi lisätä säännökseen, jolloin määrittely antaisi joustavuutta ja parantaisi koulutuksen järjestäjien vakautta järjestää lukiokoulutusta, kun otetaan huomioon myös lakiluonnoksen 5 §:n säännökset järjestämisluvan peruuttamisesta.

Luonnoksen 5 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä päättää lukioista ja muista oppilaitoksista, joissa koulutusta järjestetään, jollei luvassa toisin määrätä. Perusteluissa ei tarkenneta, mitä ja millä edellytyksellä luvassa voitaisiin määrätä toisin järjestämipaikkana olevan oppilaitoksen osalta.

8 § Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen

Lakiluonnoksen 8 §:n sisältö koskee nyt pelkästään yhteistyötä koulutuksen hankkimisen osalta. Otsikkoa tulee tarkentaa sisältöä vastaavaksi tai sitten säännökseen tulee lisätä uusi kappale koskien *koulutuksen järjestäjän muuta yhteistyötä* esimerkiksi nuoriso- ja kirjastotoimen kanssa.

Lakiluonnoksen 8 §:n 1 momentissa säädettäisiin lukiokoulutuksen järjestäjille laaja yhteistyövelvoite eri tahojen kanssa. Yhteistyövelvoitteita on lisäksi tarkennettu lakiluonnoksen 13 §:n 3 momentissa. Säännöksen sanamuoto on siinä määrin väljä, että se jättää avoimeksi sen, onko kyse yhteistyötavoitteesta vai -velvoitteesta.

Opiskelijan näkökulmasta yhteistyön tulee olla riittävän kattavaa ja laaja-alaista, eikä sen tule rajoittua vain yksittäisen korkeakoulun yksittäisen koulutusohjelman opintoihin. On huolehdittava myös opiskelijoiden alueellisesta tasavertaisuudesta.

Nykylainsäädäntöön verrattuna pykäläesityksessä poistetaan alueellisuuskriteeri. Koulutuksen järjestäjä voisi täydentää järjestämäänsä koulutusta hankkimalla sitä muilta toimijoilta silloin, kun tämä tehostaa järjestäjän toimintaa, parantaa

koulutuksen laatua tai monipuolistaa opiskelijoiden valittavissa olevaa opetustarjontaa. Koulutusviennin näkökulmasta on hyvä, että pykälä ei rajaa yhteistyökumppaneita vain suomalaisiin toimijoihin vaan yhteistyökumppaneita voivat olla myös kansainväliset toimijat. Perusteluissa voitaisiin todeta, että tässä voidaan hyödyntää myös ulkomaisia toimijoita.

Yleisenä havaintona kannustimet ja tavoiteltava suunta toisen asteen yhteistyölle tulevaisuudessa puuttuvat lakiluonnoksesta. Uudenlaiset yhteistyön muodot voivat synnyttää innovaatioita, joilla voidaan mm. ehkäistä opintojen keskeyttämistä, edistää aktiivista kansalaisuutta, tukea yrittäjyyttä ja mahdollistaa strategisempi toisen asteen kansainvälistyminen valtakunnallisesti.

Yhteistyövelvoitteeseen sisältyvät asiat ovat sinänsä hyviä, mutta koulutuksen järjestäjien tilanteet, toimintaolosuhteet ja resurssit ovat erilaisia ja laajana säädettävät yhtäaikaiset velvoitteet voivat kuormittaa koulutuksen järjestäjiä ja muodostua esimerkiksi joillekin suurten taajamien ulkopuolella sijaitseville pienille lukioille mahdottomiksi vaateiksi. Hektisessä maailmassa lukion tavallinen rauhallinen arki omassa lukiossa on monelle opiskelijalle hyvä opiskelu- ja kasvuympäristö. Myös sitä tulisi arvostaa ja tarjota opiskelijoille.

Esityksessä tulisi selventää, sovelletaanko ja miltä osin lakia julkisista hankinnoista tilanteessa, jossa koulutuksen järjestäjä hankkii koulutusta sellaiselta taholta, jolla ei ole lukiokoulutuksen järjestämislupaa. Perusteluissa tulisi myös todeta, että viranomaispäätökset tällaisessa tilanteessa tekee lukiokoulutuksen järjestämisluvan saanut toimija.

Pykälän 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään "... opetusta ja muita palveluja...". Saman momentin viimeiseen virkkeeseen tulisi laittaa sama muotoilu "... hankkima opetus ja muut palvelut..."

9 § Tilauskoulutus

Tilauskoulutuksen mahdollisuus IB-tutkintoon johtavassa koulutuksessa on tarpeellinen osa lainsäädäntöä, mutta ei riittävä koulutusviennin kokonaisuusajattelun.

10 § Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus

Lakiehdotuksessa lukiokoulutuksen oppimäärää määritellään tavoitteellisella suorittamisajalla sekä lisäksi opintopistein kahtena eri laajuisena oppimääränä, joilla olisi samat tavoitteet ja jotka tuottaisivat samat jatko-opintokelpoisuudet. Hallituksen esitysluonnoksessa oppimäärää käsitellään muutoin yleensä yksikössä. Opetushallitus esittää, että oppimäärä säädettäisiin edelleen yhtenä "kolmivuotisena lukion oppimääränä", vaikka oppimäärän suorittamiseen edellytettävien lukio-opintojen määrä olisi erilainen nuorille ja aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa. Jos oppimäärä-käsitteen määrittelyä selkeytetään lukiokoulutuksen osalta, tulisi asia pohtia myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän osalta.

Opintopisteen mitoitus olisi lakiehdotuksen perustelujen mukaan nuorten lukiokoulutuksessa 14 tuntia 15 minuuttia, aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa keskimäärin 9 tuntia opintopistettä kohti. Jos tämä tarkoittaa 60 minuutin tunteja, se tulee kirjoittaa selkeästi näkyviin asiakirjaan.

Opintopisteen määrittely ei ole asiakirjassa samanlainen kuin korkeakouluissa (Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista 794/2004, 5 § ja valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014, 3 §). Esityksen perusteluissa todetaan, että siirtymällä opintopistemitoitukseen lukiokoulutuksessa, mahdollistetaan entistä joustavampi yhteistyö korkeakoulujen kanssa ja avataan korkeakoulujen opintotarjonta lukio-opiskelijoiden hyödynnettäväksi. Opintopisteen mitoitusta ja sen taustalla olevia laskentaperusteita tulee avata tarkemmin hallituksen esityksen perusteluissa selvittäen, merkitseekö opintopisteisiin siirtyminen tosiasiallisesti annettavan opetuksen leikkaamista.

Opetushallitus kiinnittää myös huomiota siihen, että lukiokoulutuksen opintopisteiden käyttöönoton myötä toisen asteen koulutuksessa on käytössä kaksi erilaista mitoitussjärjestelmää. Lukiokoulutuksen opintopisteiden mitoitusta tulisi avata hallituksen esityksen perusteluissa myös suhteessa ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen sekä tutkintojen osien mitoituksen perusteena oleviin osaamispisteisiin.

11 § Oppimäärän sisältö

Säännöksen otsikko tulee olla ”*Oppimäärän sisältö ja tuntijako*”. Lakiluonnoksen 11 §:n 1 momentin mukaan taito- ja taideaineiden opinnot olisivat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan. Tällä hetkellä myös terveystieto on vapaaehtoinen aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa lukio-opintoja suorittaville. Terveystietoa ei mainittaisi enää yksittäisenä oppiaineena laissa. Kun tuntijakoasetusta ei ole vielä luonnosteltu, jää tältä osin epäselväksi, onko tarkoitus, että *terveystieto* oppiaineena säilyy myös jatkossa.

Pykälän nykyisistä oppiaineista ja oppiaineryhmistä koostuvan luettelon lopussa on suluisa sana ”oppiaineryhmät”. Tulkinnanvaraiseksi jää, onko tässä tarkoitettu sitä, että myös äidinkieli ja kirjallisuus olisi jatkossa oppiaineryhmä eikä eri oppimääriä sisältävä oppiaine. Asiakirjassa tulisi selventää, mitä tällä tarkoitetaan.

Oppiaineryhmän taito- ja taideaineet nimi tulisi lukiolainsäädännössä yhdenmukaistaa perusopetuksen tapaan nimeksi *taide- ja taitoaineet*.

Lakiluonnoksen 11 §:n 2 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja, joista Opetushallitus ei 12 §:n 1 momentin mukaan määräisi opetussuunnitelman perusteissa ja jotka eivät näin olisi ylioppilastutkinnon kokeiden pohjana. Esityksen perusteluissa on avattu, mitä nämä esimerkiksi voisivat olla. Temaattisten opintojen teemaesimerkeissä ei mainita hyvinvointia, vaikka lukiouudistuksen yhtenä tavoitteena on mainittu lukiolaisten hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvoinnin tukemisella olisi positiivisia taloudellisiakin vaikutuksia. Erilaisesta pahoinvoinnista aiheutuvat kustannukset yhteiskunnalle ovat suuret.

Lakiluonnoksen 11 §:n 2 momentissa käytetään lukiodiplomeista opintokokonaisuus-termiä. Opintokokonaisuus-termi jää epäselväksi. Termiä käytetään luonnoksessa eri merkityksissä eri yhteyksissä useassa eri kohdassa, muun muassa erityistä koulutustehtävää koskevassa (6 §), matematiikan yhteisestä opintokokonaisuudesta (sivu 72) ja lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta (sivu 8). Asiakirjaan tulisi selventää, mitä opintokokonaisuus-

termillä tarkoitetaan lukiodiplomien yhteydessä (tarkoittaako se esimerkiksi oppiainerajat ylittävää vai oppiainekohtaista lukiodiplomia tai sekä että, mikä olisi lukiodiplomin laajuus opintopisteinä, tarkoittaako opintokokonaisuus yhtä vai useampaa lukiodiplomia).

Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”Lukiodiplomeja ei kuitenkaan laissa rajattaisi koskemaan ainoastaan taito- ja taideaineiden opintoja, vaan ne voisivat liittyä myös muiden oppiaineryhmien opintoihin”. Lukiodiplomien rajausta taito- ja taideaineisiin ei ole tällä hetkellä säädöstasolla (VNA 942/2014). Lukiodiplomien kehittämisen ja käyttöönoton lähtökohta on kuitenkin ollut alun perin erityisen osaamisen ja harrastuneiden näyttö taito- ja taideaineissa, joissa ei järjestetä ylioppilastutkinnon kokeita. Tältä osin tilanne ei ole olennaisesti muuttunut. Näkemyksiä ja toiveita uusien lukiodiplomien ja näyttömahdollisuuksien kehittämisestä on esitetty. Olisi kuitenkin ensin arvioitava tarkoin, millaisia mahdollisuuksia lukioissa on toteuttaa uusia lukiodiplomeita rajallisin resurssein. Olisi myös pohdittava, miten tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta olisi rinnakkaisen näyttöjärjestelmän luominen. Erilaisten näyttöjen ja vastaavien lisääminen lisää myös opiskelijoiden paineita suorittaa niitä. Lukion koe- ja näyttöpainotteisuutta ei ole syytä lisätä uudistuksessa.

Lakiluonnos mahdollistaisi lukiodiplomit myös aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen, mikä muuttaisi nykyistä tilannetta. Lukiodiplomit rajataan vuoden 2014 valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) ja asetuksen pohjalta laadituissa lukion opetussuunnitelman perusteissa nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen. Tältä osin säännös tasa-arvoistaa mahdollisuuksia lukiodiplomien suorittamiseen, mutta aiheuttaa myös lisätyötä ja kustannuksia, jos niitä päätetään tarjota suoritettavaksi myös aikuisten lukiokoulutuksessa.

Lakiluonnoksen 11 §:n 4 momentissa säädetään valtioneuvoston asetuksella säädettävistä asioista. Esityksen perustelujen mukaan pakollisten opintojen osalta koulutuksen järjestäjä päättää opintojaksojen muodostamisesta. Valtakunnallisia syventäviä opintoja olisi tarjottava kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina, mutta niitä voitaisiin kuitenkin järjestää laajempina opintojaksoina. Koulutuksen rakenteen muuttuminen antaa koulutuksen järjestäjille mahdollisuuden yhdistellä lukion pakollisia opintoja monin eri tavoin sekä koostumukseltaan että laajuudeltaan. Menettely antaa uudenlaisia järjestäjäkohtaisia mahdollisuuksia, mutta se näyttäisi tarkoittavan myös koulutuksen järjestäjittäin erilaistuvaa lukiokoulutusta. Tämä asettaa suuria haasteita lukiosta toiseen siirtymiselle ja opintojen suorittamiselle joustavasti myös muiden lukioiden tarjonnasta esimerkiksi etäopintoina. Uudenlainen rakenne ja opintojen organisointi saattavat vähentää käytännössä opiskelijoiden mahdollisuuksia valinnaisiin opintoihin.

Oppimäärän sisältöä koskeissa perusteluissa mainitaan pakolliset opinnot ja syventävät opinnot ja paikalliset opinnot. Perustelujen mukaan nykyisiä oppiaineita, niihin kuuluvia opintoja tai pakollisuutta ei ole tarkoitus muuttaa. Epäselväksi jää, sisältyisikö valtioneuvoston asetukseen säännöksiä valtakunnallisista soveltavista kursseista (nykyisin taiteiden väliset kurssit, lukiodiplomit) ja mikä olisi niiden mahdollinen asema ja olisiko kyseisille opinnoille mitoitus ja resurssi tuntijaossa.

12 § Opetussuunnitelma

Säännöksen otsikko tulee olla ”*Opetussuunnitelman perusteet ja opetussuunnitelma*”.

Opetushallitus määräisi lakiluonnoksen 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä opetussuunnitelman perusteissa lukuun ottamatta 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuja temaattisia opintoja. Lausuntoasiakirjoista jää epäselväksi, millaisille osioille Opetushallituksen on ajateltu kohdentavan tavoitteet ja keskeiset sisällöt laatiessaan lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteita. Tällä on keskeinen merkitys lukio-opetuksen ja -opintojen, koulutuksen ohjauksen sekä myös opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laadittavien opetussuunnitelmien laadintatyön sekä siihen sisältyvän työmäärän ja tarvittavan ajan kannalta. Esimerkiksi tavoitteiden ja sisältöjen opintopistekohtainen kohdentaminen johtaa helposti myös lukio-opintojen aikaisempaa suurempaan pirstaloitumiseen.

13 § Opintojen järjestäminen

Säännöksen 2 momentissa veloitetaan koulutuksen järjestäjä toimimaan opintoja järjestäessään siten, että opiskelijan edellytykset oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen eivät vaarannu. Opiskelijan aseman turvaamisen kannalta säännöksen tulisi olla selkeämmin ilmaistu.

Lakiluonnoksen 13 §:n 3 momentin mukaan lukiokoulutuksen järjestäjän on järjestettävä osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Korkeakouluille ei ole säädetty nimenomaista yhteistyövelvoitetta lukioiden suhteen. On myös huomattava, että lukion opinnot on järjestettävä lukiolainsäädännön mukaisesti. Yhteistyö toimii parhaiten silloin, kun siihen on omaehtoisia mahdollisuuksia ja kun se tuo aidosti lisäarvoa. Yhteistyö opintojen järjestämisessä voitaisiin joustavuuden lisäämiseksi kirjoittaa väljemmin ja vähemmän velvoittavana. Lukiokoulutus ei johda kaikkien kohdalla akateemisiin opintoihin, vaan myös muut väylät ovat mahdollisia. Yhteistyö on rajattu säännöksessä vain korkeakouluihin. Lukiokoulutukseen luontevasti liittyvät yhteistyötahot, *ammattillisen koulutuksen toimijat*, tulee lisätä säännökseen.

Lähtökohtaisesti pykälässä tarkoitettu yhteistyö voi siis tapahtua myös kansainvälisten toimijoiden/korkeakoulujen kanssa. Olisikin paikallaan selventää tätä asiaa lain perusteluissa.

Lukiokoulutuksen valmistavaan koulutukseen kohdistuu myös kansainvälistä kysyntää (ns. foundation tai preparation year). Valmistavan koulutuksen joustavat ja asiakastarpeeseen liittyvät muodot on tarpeen sisällyttää mahdolliseen erityiseen koulutustehtävään tai kokeilulupiin sisältyviin toteutuksiin (18 §).

14§ Opetuskieli

Lakiehdotuksessa säännöstä opetuskielestä on muokattu nykyiseen verrattuna. Säännös on vaikeaselkoinen ja epäselväksi jää, milloin on kysymyksessä oppilaitoksen opetuskieli (hallintokieli) ja milloin on kysymys oppilaitoksessa opetuksessa suomen tai ruotsin kielen lisäksi käytettävästä opetuskielestä. Osa opetuksesta voitaisiin antaa myös sellaisella kielellä, jota koulutuksen järjestämislupa ei sisällä. Tämä on kannatettavaa, koska toiminta edistää kansainvälistä yhteistyötä, mahdollistaa hyödyntää opetuksessa erikielisiä tai

ulkomaisia opettajia ja asiantuntijoita tai korkeakoulujen vaihto-opiskelijoita osana lukion kansainvälistä opetustarjontaa. Säännös jättää tulkinnanvaraiseksi sen, miten käsitettä ”osa” tulkitaan: osa opiskelijan opinnoista vai osa koulutuksen järjestäjän opetuksesta. Perusteluista ei myöskään ilmene, miksi lakiluonnoksessa halutaan tiukentaa nykyistä käytäntöä, jonka mukaan koulutuksen järjestäjä voi päättää, että erillisessä opetusryhmässä tai oppilaitoksessa opetus annetaan kokonaan muulla kielellä kuin opetuskielellä. Opetushallituksen mielestä tällaista tiukennusta ei tulisi tehdä.

Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa todetaan muun muassa ”tällainen kieli voisi olla myös oppilaitoksen pääasiallinen kieli”. Myös tätä kohtaa ja tämän merkitystä tulisi selventää esityksessä. Lukion opetussuunnitelman perusteita koskeva viranomais määräys annettaneen edelleen virallisena vain suomenkielisenä ja ruotsinkielisenä.

Mahdollisen erityistehtävän tai kokeilun osalta opetus tulisi voida toteuttaa kokonaan muulla kuin momentin 1 mukaisilla kielillä.

18 § Kokeilu

Kokeilussa on koulutusviennin näkökulmasta oltava mahdollisuus poiketa myös 14 §:n opetuskielivaateesta, jossa vain osa koulutuksesta voidaan toteuttaa muulla kuin 14 § 1 momentin opetuskielellä.

19 § Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Termiä ”jatkuva haku” käytetään monessa eri merkityksessä. Ammatillisen koulutuksen jatkuvan haun kautta voi hakeutua ympäri vuoden, mutta käytännössä koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista. On kannatettavaa, että samoja termejä käytetään vähintään toisella asteella, mutta mieluiten koko koulutussektorilla. Korkeakoulupuolella käytetään OKSA-sanaston mukaista määritelmää: jatkuva haku on *koulustoimijan* tai *koulutusorganisaation* järjestämä *koulutuksen hakumenettely*, jolla ei ole määrättyä *haku aikaa*. Hauissa, joissa käytetään koulutuksen järjestäjän päättämää haku aika, käytetään korkeakoulupuolella termiä erillishaku tai erillisvalinta.

Jatkuvan haun käyttöönotto lukiokoulutukseen yhdenmukaistaa käytäntöjä samalla koulutusasteella, sillä ammatillisen koulutuksen reformin myötä jatkuva haku on tärkeä hakuväylä ammatilliseen koulutukseen. On kannatettavaa, että jatkuva haku korvaa lukiokoulutuksen lisähaut vastaavasti kuin ammatillisen koulutuksen osalta. Jatkuva haku mahdollistaa joustavat siirtymät ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen välillä.

Olisi tärkeää varmistaa, että jatkuvan haun koulutustarjonta tallennetaan valtakunnalliseen Opintopolku-palveluun, jotta hakijat voivat löytää tarvitsemansa koulutustiedot yhdestä paikasta.

20 § Opiskelijaksi ottaminen

Säännöksen otsikko tulee olla ”*Opiskelijaksi ottamisesta päättäminen*”.

22 § Opiskelijaksi ottamisen perusteet

On perusteltua tarkentaa menettelyjä ja perusteita, joilla alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää.

(22 § 3 mom.). Tämä yhtenäistänee käytäntöjä, mutta jättää kuitenkin harkintavaltaa koulutuksen järjestäjälle.

Säännöksessä perusteena mainittu käsite ”elämäntilanne” on monimerkityksellinen ja säännöstä tulisi tältä osin tarkentaa.

23 § Opiskelu-oikeus

Lakiluonnoksen 23 §:n 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättää lisäajan myöntämisestä ja opiskelu-oikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta. Olisi tarkoituksenmukaista harkita jonkin pääsääntöisen aikarajan asettamista.

Vaikka perusteluissa mainitaan, ettei opiskelu-oikeuden keskeyttäminen koske lyhyitä taukoja opinnoissa ja että lähtökohtaisesti kyseessä on ajallisesti rajattu olosuhde, eikä sen pituuden yleensä tulisi olla yhtä vuotta pidempi jakso, olisi kuitenkin tarpeen perusteluissa mainita, että esim. lukion omiin kansainvälisiin/eurooppalaisiin hankkeisiin sisältyvät vaihtojaksot (esim. 2 – 12 kk), jotka luetaan kuuluviksi lukio-opintoihin, eivät edellyttäisi väliaikaista opintojen keskeyttämistä. Menettely olisi linjassa korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijaliikkuvuuskäytännön kanssa.

24 § Opiskelu-oikeuden päättyminen

Pykälän 1 momentissa sivulauseessa ”..., jolle ei ole myönnetty lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen...” voisi muotoilla ”...*opintojensa loppuun saattamiseen*”.

Pykälän 2 momenttia tulee muuttaa niin, että jollei opiskelijan kirjallisessa eroilmoituksessa ole mainittu päivää, josta lukien opiskelija haluaa opiskelu-oikeuden päättyvän, opiskelu-oikeus päättyy ilmoituksen saapumispäivästä. On koulutuksen järjestäjienkin edun mukaista, että opiskelija voi ilmoittaa eroamisesta jo ennakoivasti etukäteen.

25 § Oikeus saada opetusta ja opintojen ohjausta

Opiskelijan oikeus saada opetusta riippuu lakiluonnoksen mukaan siitä, mitä koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätetään. Esimerkiksi opetuksen ajallisesta järjestämisestä päätetään lähinnä opetussuunnitelmaan perustuvassa vuosittaisessa suunnitelmassa ja säännöstä tulisi täydentää tältä osin. Opiskelijan oikeusturvan kannalta olisi tarkoituksenmukaista säätää opiskelijalle oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen nykyiseen tapaan.

Lakiluonnoksen 25 §:n 3 momentti sulkee ohjauksen muihin opintoihin pois niiltä opiskelijoilta, joiden lukio-opinnot on koulutuksen järjestäjän puolelta katsottu päättyneiksi. Momentin muotoilua tulee tältä osin tarkistaa. Säännöstä perustellaan nimenomaan sillä, että lukio-opinnot keskeyttäviä opiskelijoita pyritään ohjaamaan muihin opintoihin.

Säännöksen 4 momenttia tulisi muuttaa siten, että opintojen ohjauksesta *vastaa* koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa oppimäärä on suoritettu. Näin koulutuksen järjestäjä voisi hankkia ohjauksen myös toiselta toimijalta. Säännöksen mukaan ohjausta on oikeus saada oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden ajan. Perusteluissa tulee selventää, tarkoitetaanko tällä kalenterivuotta riippumatta siitä, onko lukion oppimäärä suoritettu keväällä vai syksyllä.

Tällä hetkellä Opintopolku-palvelusta ei löydy tietoa niistä lukiolaisista, jotka jättävät hakeutumatta jatko-opintoihin. KOSKI-palvelun kautta tiedot kaikista lukiolaisista olisi mahdollista saada tiedot opinto-ohjaajien käyttöön Opintopolussa. Tietoja perusopetuksen päättävistä hyödynnetään jo nyt siten, että perusopetuksen opinto-ohjaaja näkee omien oppilaidensa hakeutumistilanteen Opintopolku-palvelusta riippumatta siitä, onko oppilas hakenut toisen asteen yhteishaussa vai ei.

Tällä hetkellä Suomessa ei ole ruotsinkielistä opinto-ohjaajakoulutusta. Tällainen koulutus olisi tarpeen käynnistää hyvissä ajoin ennen lain voimaantuloa.

26 § Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Pykälän 1 ja 2 momenteissa suunnitelma-sana tulisi tarkentaa muotoon ”*opintosuunnitelma*”, joka on myös pykälän otsikossa.

Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatii opiskelija oppilaitoksen opetushenkilöstön tuella, mutta esityksessä ei vastuuteta opetushenkilöstöstä tarkemmin tuen antajaa tai antajia. Lähtökohta pitäisi olla sama kuin esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa eli koulutuksen järjestäjä vastaa suunnitelman laatimisesta yhdessä opiskelijan kanssa.

27 § Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Lakiluonnoksen 27 §:n 2 momentin säännös siitä, että koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa tämän lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää, voi johtaa ongelmallisiin ratkaisuihin, vaikka asia onkin lähtökohtana hyvä. Tämän mukaan esimerkiksi opiskelijan ruotsinkielisessä lukiossa suorittamat äidinkielen ja kirjallisuuden opinnot olisi voitava lukea suomenkielisessä lukiossa lukiokoulutuksen oppimäärään. Samoin oppimäärään voisi tulla sisällytettäväksi sellainen vieras kieli, jota kyseissä lukiossa ei opeteta, ja tulisiko opiskelijalle tällöin myös oikeus osallistua kyseisen kielen ylioppilastutkinnon kokeeseen uudessa lukiossaan. Opintojen tunnustamista lakiluonnoksen 11 §:ssä tarkoitettujen opintojen osalta olisi tarpeen rajata tältä osin.

Jotta muualla hankitun osaamisen tunnustaminen toimisi joustavasti, vastaavuus tulisi olla *tavoitteisiin ja keskeisiin sisältöihin*. Jos vastaavuutta selvitetään opetussuunnitelman sisältöihin, on vastaavuusarviointi tarkempaa ja vähemmän joustavaa. Muualla hankitun osaamisen sijasta ehdotetaan muotoilua ”*muutoin hankittu...*”.

Tässä tulisi huomioida myös ulkomailla suoritettut opinnot esim. vaihtojakson aikana joko osana lukion omaa kansainvälistä toimintaa tai itsenäisesti suoritettuna, ettei tämä muodostu opiskelijalle esteeksi kartuttaa kielitaitoaan ja kansainvälistä osaamistaan.

28 § Oppimisen tuki

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppimisen tuesta. Opiskelijan olisi mahdollista saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Koska erityisopetus tässä yhteydessä tarkoittaa eri asiaa kuin perusopetuslaissa, säännöksessä tulisi erityisopetuksen sijaan puhua

erityisestä tuesta. Samaa termiä käytetään myös ammatillista koulutusta koskevassa laissa.

Tuen tarve tulee esille muun muassa vuoden 2017 Kouluterveyskyselyssä. Tuen tarvetta aiheuttavat esimerkiksi lukemis- ja kirjoittamisvaikeuteen liittyvät ongelmat, matematiikan ja vieraiden kielten oppimisen vaikeudet sekä motorisesta tai tarkkaavaisuuden häiriöstä johtuvat ongelmat. Myös sosiaaliset ongelmat sekä mielenterveyden tai elämäntilanteen haasteet aiheuttavat vaikeuksia oppimiselle ja opiskelulle. Koska tuen tarve ei rajoitu oppimisen tukeen, lakiin ehdotetaan termiä ”*oppimisen ja opiskelun tuki*”. Vaikuttavinta olisi ongelmien ennaltaehkäisy ja varhainen tuki heti tuen tarpeen ilmetessä.

Edellä todetun perusteella lakiluonnoksen 28 § tulisi muotoilla seuraavasti:
28 § Oppimisen ja opiskelun tuki

Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien, muiden oppimisvaikeuksien tai *opiskeluun liittyvien tuen tarpeiden vuoksi* vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada *erityistä tukea* sekä muuta oppimisen ja opiskelun tukea hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti heti tuen tarpeen ilmetessä. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä.

Lakiluonnoksen 28 §:n 2 momentin kirjaustapa tukee sitä näkemystä, että koulutuksen järjestäjä – ei opiskelija -vastaa opintosuunnitelman laatimisesta.

29 § Opiskelun poikkeava järjestäminen

Opiskelun poikkeava järjestäminen on mahdollista mm. sillä perusteella, että opiskelijalla katsotaan olevan ennestään lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot. Tältä osin tulisi selvittää, kumpi on ensisijaisempi toimintatapa: 27 §:n mukainen päätös osaamisen tunnustamisesta vai päätös opiskelun poikkeavasta järjestämisestä.

31 § Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Opetushallitus pitää tärkeänä, että koulutuksen järjestäjän tulisi tiedottaa kodeille lukiokoulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista yleisesti sen jälkeenkin, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta.

32 § Opiskelijahuolto

Toisin kuin esimerkiksi ammatillisen koulutuksen osalta, lakiluonnoksen mukaan opiskelijahuolto koskee vain nuorille tarkoitettua lukiokoulutusta.

33 § Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen ja opiskelijakunta

L
akiesityksessä olisi hyvä ottaa kantaa siihen, voiko opiskelijakunnan sijaan kyseeseen tulla myös opiskelijoiden perustama yhdistys.

35 § Opintososiaaliset edut

Pykälän perusteluissa todetaan, että oikeutta maksuttomaan ateriaan ei olisi etäopetusjaksoilla. Käsite etäopetusjakso on epäselvä ja edellyttää tarkennusta.

luku 6: Oppimäärän suorittaminen ja opiskelijan arviointi

Luvun otsikossa ja lukuun kuuluvissa pykälissä perusteluineen ehdotetaan muutettavaksi ilmaisu ”opiskelijan arviointi” ilmaisuksi ”opiskelijan oppimisen arviointi”, mitä käytetään myös lukion opetussuunnitelman perusteissa. Luku 6 voisi sijoittua luontevasti luvun 3 (Opetus) jälkeen.

36 § Oppimäärän suorittaminen

Pykälässä lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen kytketään muun muassa kokeilulupaan. Säännös vaatii tältä osin tarkennusta.

Pykälän mukaan erityisen tutkinnon voisi suorittaa vain henkilö, jota ei ole otettu lukio-opiskelijaksi. Myös lukio-opiskelijalla tulee olla mahdollisuus suorittaa erityinen tutkinto.

37 § Opiskelijan arvioinnin perusteet

Opintojaksoista ja niiden muodostumisesta päätetään paikallisesti. Asiakirjan mukaan arviointi tehdään opintojaksoittain ja suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Jos opintojaksoissa on useita oppiaineita ja ehkä myös eri opintopisteiden laajuisina, niin miten opintojakso arvioidaan: annetaanko yksi kokonaisarvosana vai arvosanat oppiaineittain ja painotetaanko niitä jotenkin. Oma kysymyksensä on, milloin opintojakso on hylätty ja milloin hyväksytty, ja miten tällaisten opintojaksojen arvioinnin kanssa menetellään oppiaineen oppimäärän arviointia tehtäessä. Näitä kysymyksiä tulee avata perusteluissa.

Päätösarvioinnissa arvosana on tarkoitus antaa oppiaineittain. Lakiluonnoksen 37 §:n 3 momentin mukaan, kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisesta oppiaineesta päätösarviointina arvosana. Oppiaineen päätösarviointi olisi tarkennettava ”*oppiaineen oppimäärän päätösarvioinniksi*”. Olisi tarpeen pohtia, onko tarkoituksenmukaista kytkeä oppiaineen oppimäärän päätösarviointi ajallisesti ehdotetulla tavalla lain tasolla koko lukion oppimäärän suorittamiseen. Luonnoksessa jää epäselväksi, olisiko tässä käytössä vain numeroarvosana. Jos oppiaineen oppimäärän arvioinnissa olisi käytettävä aina numeroarvosanaa, tämä muuttaisi tilannetta nykyisestä. Lakiluonnoksen 37 §:n 5 momentin mukaan arvioinnissa käytettävistä arvosana-asteikoista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Arviointi olisi mahdollistettava nykyiseen tapaan myös muulla tavalla kuin numeroarvosanoin (lukioasetus 810/1998, 6 § 2 mom.).

Kielten suullisen kielitaidon arviointi on mukana myös nykyisessä laissa, ja suullisen kielitaidon erillisen arvioinnin perusteena on ollut osaksi se, ettei taitoa ole voinut osoittaa ylioppilastutkinnon kokeessa. Jos kielten suullisen kielitaidon koetta ollaan jollain aikavälillä sisällyttämässä osaksi ylioppilastutkinnon kokeita, kuten ylioppilastutkintolautakunta on suunnitelmissaan tuonut esille, tulee lukion erillinen suullisen kielitaidon koe harkita uudelleen. Rinnakkainen näyttöjärjestelmä ei ole tarkoituksenmukainen.

39 § Todistukset

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle annetaan lakiluonnoksen mukaan todistus oppimäärän suorittamisesta. Päätötodistus-termistä ei tulisi lukiossa luopua, vaan lukiossa opintonsa suorittaneelle tulisi antaa lukion päätötodistus. Päätötodistus on kaikissa koulutusmuodoissa. Se on yhteiskunnassa laajasti vakiintunut, tunnettu ja selkeä käsite. Todistus lukion oppimäärän suorittamisesta on annettu yksityisesti erityisessä tutkinnossa lukio-opinnot suorittaneelle.

Lakiluonnoksen 39 §:n 1 momentin toisessa virkkeessä olisi täsmennettävä, mistä oppimäärästä on kyse. Lukiodiplomi ja suullisen kielitaidon koe eivät voi liittyä lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen.

40 § Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Perusteluihin voi lisätä Opetushallituksen laatiman oppaan Tietokoneen, kännykän ja muiden mobiililaitteiden käyttöön liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista koulussa (Oppaat ja käsikirjat 2017:5a).

49 § Oikaisuvaatimus

Säännöstekstin eri kohtiin tulisi lisätä kytkenät lukiolain asianomaisiin pykäliin siltä osin, kuin ne puuttuvat.

56 § Koulutuksen arviointi ja laadunhallinta

Koulutuksen arviointi on kannatettavaa. Laadunhallintajärjestelmien ei tule kuitenkaan olla liian raskaita.

57 § Henkilöstö

Muodollisesti kelpoisen henkilöstön pysyvyyttä ja lukiokoulutuksen laatua tukisi, jos koulutuksen järjestäjällä tulisi lukiolain mukaan olla riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Lisäksi voisi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä. Esitetyssä muodossa säännös muuttaa nykyistä virkojen ensisijaisuuden -periaatetta.

Säännökseen ei ole nyt sisällytetty nykyiseen tapaan valtuutusta, että Opetushallitus voi tarvittaessa antaa asetuksen säännöksiä täydentäviä määräyksiä. Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen (986/1998) 21 §:ään sisältyy Opetushallitukselle valtuutus antaa määräyksiä riittävistä opinnoista eräissä erikseen säädetyissä tapauksissa. Asiakirjasta ei ilmene, että kyseiset säännöksestä oltaisiin luopumassa lukiokoulutuksen osalta, jolloin valtuutus antaa asetuksen säännöksiä täydentäviä määräyksiä olisi lisättävä lukiolakiin.

58 § Oikeus luovuttaa tietoja opiskelijaa koskevista asioista

Lukiokoulutuksessa tulisi säätää perusopetuslakia vastaavasti mahdollisuus poiketa salassapitosäännöksistä seuraavilla tavoilla:

- opiskelijan opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijan opettajalle, rehtorille ja lukiokoulutuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle opiskelijan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot
- Jos alle 18-vuotias opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän lukiolain tai ammatillista koulutusta koskevan lain mukaisesti järjestämään koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava opiskelijan koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.
- Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta opiskelijan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä

10 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Pykälien 62, 63 ja 64 yksityiskohtaiset perustelut puuttuvat esitysluonnoksesta.

2.2. Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Koulutusviennin osalta kysyntää kohdistuu myös suomalaiseen ylioppilastutkintoon. Tällöin ylioppilastutkinnon suorituskielet tulisi esimerkiksi kokeilulainsäädännössä säätää joustavammaksi samoin kuin ylioppilastutkinnon kokeet äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen osalta.

1 § Ylioppilastutkinto

Lakiluonnoksen 1 §:n 1 momentin toisen virkkeen muotoilu tulee muuttaa. Se on liian kategorinen, eikä oikein kenenkään voi todeta saavuttaneen kaikkea siinä sanottua. Ehdotetaan käytettäväksi nykyistä muotoilua, jonka mukaan selvitetään, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsytyksen.

3 § Kokeiden järjestäminen

Pykälän perusteluissa todetaan, että koulutuksen järjestäjän tulee järjestää uusiminen tutkinnon jo suorittaneille koulutuksen järjestäjän toimintaedellytysten sen salliessa. Tämä toimintaedellytyksiä koskeva rajoite järjestämisvelvollisuuteen on lisättävä lakipykälään. Kokelaalla ei voi olla subjektiivista oikeutta tulla mihin tahansa oppilaitokseen suorittamaan koetta, sillä esimerkiksi kaikilla koulutuksen järjestäjillä ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia ottaa useita erityisjärjestelyjä vaativia henkilöitä suorittamaan ylioppilaskoetta.

4 a § Muun henkilön kuin lukiokoulutuksen opiskelijan oikeus ylioppilastutkinnon suorittamiseen

Lakiehdotuksen 4 a §:n 1 momentin 1 kohdassa myös ulkomainen koulutus tulisi kytkeä lukiokoulutukseen nykyiseen tapaan "...vastaavan ulkomaisen lukion oppimäärän".

6 § Ylioppilastutkinnon suorittaminen

Lakiluonnoksen täsmällisempi muotoilu ylioppilastutkinnon suoritetuksi tulemisesta on kannatettava. Korkeakoululainsäädännössä hakukelpoisuuden saa suorittamalla ylioppilastutkinnon ja nykyisestä ylioppilastutkintoa koskevasta laista puuttuva viittaus lukion oppimäärän suorittamiseen on aiheuttanut epäselvyyttä siitä, koska ylioppilastutkinnot tulkitaan suoritetuksi.

6 a § Kokeiden uusiminen

Ylioppilastutkinnon kokeiden uusimismahdollisuuksien lisääminen on kannatettavaa, koska tutkinnon arvosanoilla on jatkossa kasvava merkitys hakeuduttaessa jatko-opintoihin korkeakouluihin.

Mikäli kokeiden uusiminen lisää merkittävästi kokeiden suorittajien määrää, tulisi huolehtia siitä, ettei se johda ylioppilastutkinnon tulosten julkaisun viivästymiseen. Jo nykyisin korkeakoulujen opiskelijavalintojen aikataulu on erittäin haasteellinen. Jos ylioppilastutkinnon tulosten julkaisu myöhentyisi nykyisestä, todistusvalintojen jälkeen tapahtuvalle valintakoevalinnoille jäävä aika jäisi hyvin lyhyeksi.

Siirtymäsäännökset

Lakiluonnoksesta ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta puuttuvat siirtymäsäännökset.

3. Uudistuksen vaikutuksista

Hallituksen esitysluonnoksen sivuilla 32–36 arvioidaan esityksen vaikutuksia taloudellisesta, viranomaisten toiminnan ja yhteiskunnallisten vaikutusten näkökulmista. Kokonaisuudesta puuttuu arvio esitykseen sisältyvistä lapsivaikutuksista, joka tulee siihen lisätä. Suurin osa lukiokoulutukseen osallistuvista on alle 18-vuotiaita lapsia (nuoria). Kaikissa lapsia koskevissa toimissa tulee lapsen edun olla ensisijainen harkintakriteeri. Lapsivaikutusten arviointi on väline lapsen edun selvittämiseen ja tuki myös päätöksenteolle. Esitetyn lainsäädäntömuutoksen kielteisiin vaikutuksiin tulee voida varautua ja myös sen myönteisiä vaikutuksia on mahdollista vahvistaa lapsivaikutusten arvioinnin avulla.

Uudistus muuttaisi lukiokoulutuksen rakennetta ja siirtäisi toimivaltaa lukiokoulutuksen järjestäjille. Lukiokoulutuksen rakenteen muuttaminen merkitsee nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden sekä niiden mukaan laadittavien opetussuunnitelmien uudistamista. Valmistelutyötä on aikaisempaa enemmän sekä opetussuunnitelman perusteiden että paikallisten opetussuunnitelmien osalta. Työ tulee ehdotetulla aikataululla tehtäväksi kiireellä ja varsin nopeasti edellisen opetussuunnitelmauudistuksen jälkeen. Lukiokoulutuksen rakenteen muuttuminen ja suoritettavien opintojaksojen erilaisuus edellyttävät muutoksia myös oppijan verkkopalveluihin kuten Koski-järjestelmään. Kustannuksia tulee sekä työstä että tietojärjestelmämuutoksista.

Lukiokoulutuksen rakenteen muuttumisen ja paikallisen toimivallan lisääntymisen myötä lukiokoulutus on muuttumassa entistä monimuotoisemmaksi. Tämä voi tarjota osin mahdollisuuksia uudenlaiseen toimintaan ja pedagogiikkaan. On myös vaara, että opiskelijan valinnanmahdollisuudet tosiasiaassa kaventuvat paikallisten ratkaisujen myötä, kun esimerkiksi opintojaksoja koostetaan monin eri tavoin koulutuksen järjestäjien päätöksillä. Esitysluonnoksen perusteluille (sivu 36) vahvistaa lukio-opiskelijoiden oikeutta saada laadukasta koulutusta ja koulutuksen yhtenäistä laatua eri lukioissa ei löydy kaikin osin pohjaa.

Esitys vahvistaisi opiskelijoiden ohjausta ja lukiolaisten oppimisen tukea, mikä parantaa opiskelijoiden mahdollisuuksia saada lukio-opintonsa suoritettua. Tämä myös lisää lukiokoulutuksen henkilöstön työtä ja tuo myös erityisopettajat lukiokoulutukseen. Tarve rekrytoida henkilöstöä lukiokoulutukseen kasvaa. Oma haasteensa on, onko tehtäviin rekrytoitavissa muodollisesti kelpoista henkilöstöä. Kustannuslaskelmien perustana oleva arvio työmäärälisäyksistä vaikuttaa varsin varovaiselta. Erityisopetuksen tarve vaihtelee koulutuksen järjestäjittäin ja sen vuoksi olisi kannatettavaa, että lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen määräytymisperusteita myöhemmin uudistettaessa voitaisiin ottaa huomioon tämä vaihtelu ja siten tukea erityisopetuksen järjestämistä. Lisäkustannuksia aiheuttaa ylioppilastutkinnon kokeiden rajaton uusimismahdollisuus. Myös laajat yhteistyövelvoitteet voivat tuoda vaikeasti ennakoitavia lisäkustannuksia.

4. Uudistuksen aikataulu

Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukaan laadittujen opetussuunnitelmien käyttöönotto on alkanut asteittain 1.8.2016 lukien. Lukion kolmessa vuodessa suorittavista yksikään ikäluokka ei ole suorittanut lukiota uusien opetussuunnitelmien mukaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön tuntijakokeilu on parhaillaan käynnissä.

Lukio-opintojen rakenteen muuttuminen ja muut uudet asiat edellyttävät aikaisempaa enemmän työtä ja aikaa sekä opetussuunnitelman perusteiden uudistamiseen että niiden pohjalta laadittavien paikallisten opetussuunnitelmien laatimiseen. Opetushallitus esittää, että uusien lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön asteittain esitetyn elokuun 2021 sijaan *elokuun 2022 alusta lukien*.

5. Lausunnon keskeinen sisältö

Lukiouudistuksessa pyritään oppiainerajat ylittävän osaamisen kehittämiseen, mikä tukee osaltaan ilmiöiden yhteyksien hahmottamista ja ymmärtämistä. Samalla on varmistettava, että opiskelijoilla on jatkossakin mahdollisuus saavuttaa hyvä osaaminen eri tiedonaloilla. Lukiokoulutuksessa laaja-alainen osaaminen voitaisiin kytkeä osaksi tiedon- ja taidonalojen osaamista.

Lukiokoulutuksen tavoitteena ja tarkoituksena ei tule olla antaa vain tarpeellisia valmiuksia, vaan edelleen myös tietoja ja taitoja. Painotus tulee olla osaamisen lisäämisessä, ei vain valmiuksien saamisessa.

Lukiokoulutuksen opintopisteiden käyttöönoton myötä toisen asteen koulutuksessa on käytössä kaksi erilaista mitoitussjärjestelmää. Lukiokoulutuksen opintopisteiden mitoitus tulisi avata lakiesityksessä tarkemmin.

Lakiluonnoksesta jää epäselväksi, millaisille osioille Opetushallituksen on ajateltu kohdentavan tavoitteet ja keskeiset sisällöt laatiessaan lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteita. Tällä on keskeinen merkitys lukio-opetuksen ja -opintojen, koulutuksen ohjauksen sekä myös opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laadittavien opetussuunnitelmien laadintatyön sekä siihen sisältyvän työmäärän ja tarvittavan ajan kannalta.

Lakiluonnoksen säännös opetuskielestä on vaikeaselkoinen ja tulkinnanvarainen ja kaipaa tarkentamista.

Termiä ”jatkuva haku” käytetään monessa eri merkityksessä. On kannatettavaa, että samoja termejä käytetään vähintään toisella asteella, mutta mieluiten koko koulutussektorilla. On kannatettavaa, että jatkuva haku korvaa lukiokoulutuksen lisähaut vastaavasti kuin ammatillisen koulutuksen osalta.

Opiskelijan oikeusturvan kannalta olisi tarkoituksenmukaista säätää opiskelijalle oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen nykyiseen tapaan.

Luonnosta tulisi muuttaa niin, että, että opintojen ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa oppimäärä on suoritettu. Näin koulutuksen järjestäjä voisi hankkia ohjauksen myös toiselta toimijalta.

Jotta muualla hankitun osaamisen tunnustaminen toimisi joustavasti, vastaavuus tulisi olla *tavoitteisiin ja keskeisiin sisältöihin*. Jos vastaavuutta selvitetään opetussuunnitelman sisältöihin, on vastaavuusarviointi tarkempaa ja vähemmän joustavaa.

Koska tuen tarve ei rajoitu oppimisen tukeen, lakiin ehdotetaan termiä *"oppimisen ja opiskelun tuki"*. Vaikuttavinta olisi ongelmien ennaltaehkäisy ja varhainen tuki heti tuen tarpeen ilmetessä

Oppiaineen päättöarviointi olisi tarkennettava *"oppiaineen oppimäärän päättöarvioinniksi"*. Olisi tarpeen pohtia, onko tarkoituksenmukaista kytkeä oppiaineen oppimäärän päättöarviointi ajallisesti ehdotetulla tavalla lain tasolla koko lukion oppimäärän suorittamiseen.

Lukiokoulutuksessa tulisi säätää perusopetuslakia vastaavasti mahdollisuus poiketa salassapitosäännöksistä.

Ylioppilastutkinnon rajoituksetonta uusimisoikeutta tulee tarkentaa siten, että se on mahdollista koulutuksen järjestäjän toimintaedellytysten sen salliessa. Kokelaalla ei voi olla subjektiivista oikeutta tulla mihin tahansa oppilaitokseen suorittamaan koetta.

Johtaja

Matti Lahtinen

Lakimies

Sanna Haanpää

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.